

Profielkeuze

havo

C&M

E&M

N&T

N&G

Weet jij al wat je kiest?

Wessel Gansfort

AANTEKENINGEN

Profielkeuze havo

Beste leerling uit havo 3,

Voor je ligt het profielkeuze boekje.

In de derde klas gaan jullie een belangrijke keuze maken, jouw profielkeuze. Bij de profielkeuze kies jij het profiel en de vakken waarin je in de vierde en vijfde klas schoolexamens en het centraal examen gaat doen.

In het profielkeuze boekje komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Regels en bepalingen omtrent de profielen
- Het verloop van de profielkeuze en belangrijke data
- Waar je op moet letten bij je keuze
- Omschrijving van de profielen
- Inhoudelijke informatie over de profielen en vakken

Dit boekje is, samen met de mentorlessen en de profielkeuzeday, een hulpmiddel om je te helpen bij het maken van je profielkeuze.

Laat dit boekje vooral ook aan je ouders/verzorgers zien.

Mocht je nog vragen hebben vraag je mentor of loop gerust bij mij langs.

Met vriendelijke groet,

Marijn Heeringa

Decaan havo/atheneum

hgm@csg.nl

Aanwezig op dinsdag en donderdag in kamer 80

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
1. Regels en bepalingen	5
1.1 Profielen	5
1.2 Veranderen van profiel	5
1.3 Rekenen een vak?	6
1.4 Doorstroom naar het atheneum	6
2. Hoe verloopt de profielkeuze	7
2.1 Wat doen we?	7
2.2 Wanneer?	7
2.3 Wie helpen je bij het kiezen?	7
2.4 Wat kan jou helpen kiezen:	7
3. Waar moet je op letten?	8
4. Omschrijving van de profielen	9
4.1 Cultuur en Maatschappij	9
4.2 Economie en Maatschappij	9
4.3 Natuur en Gezondheid	9
4.4 Natuur en Techniek	10
5. Het invullen van het formulier	11
5.1 Welke keuzes moeten er gemaakt worden?	11
5.2 Profielkeuze formulier havo	12
6. Vakkenboekje	13

1. Regels en bepalingen

1.1 Profielen

Dit schooljaar kies je het profiel en de vakken waar je in havo 5 examen in gaat doen. Het is van belang hier goed naar te kijken. Voor sommige opleidingen worden eisen gesteld ten aanzien van het profiel of vakken.

Er zijn 4 profielen waaruit je kunt kiezen; Cultuur & Maatschappij, Economie & Maatschappij, Natuur & Techniek en Natuur & Gezondheid. Verderop in dit boekje lees je hier meer over.

Elk profiel is opgebouwd uit 3 delen en een door school ingevuld deel.

- Gemeenschappelijk deel (8 vakken)
- Verplichte profielvakken (4 vakken)
- Profielkeuzevakken in het vrije deel (1 vak)

Het door school ingevulde vrije deel (verplicht voor alle leerlingen):

Nederlands, Engels, lichamelijke opvoeding, maatschappijleer, CKV, LOB, godsdienst & levensbeschouwing.

Het gemeenschappelijke deel

Deze vakken zijn voor alle leerlingen verplicht en in alle profielen hetzelfde. Dit zijn de vakken Nederlands en Engels.

Het profieldeel

Bij elk profiel zitten verplichte profielvakken. Deze horen bij het gekozen profiel en passen bij de uitstroomsector.

Het vrije deel

Je kiest één vak als examenvak uit het vrije deel in het gekozen profiel.

1.2 Veranderen van profiel

Nadat in maart de definitieve profielkeuze is gemaakt is het bijna niet meer mogelijk om nog te wijzigen van profiel. Dit is enkel mogelijk op basis van gegronde redenen en in overleg met de decaan en leerjaarcoördinator. Dit geldt ook voor vakken in de vrije ruimte.

1.3 Rekenen een vak?

Kies je voor het Cultuur & Maatschappij en je kiest in het vrije deel niet voor wiskunde, dan krijg je rekenen. Een havoleerling moet namelijk wel op het zogenoemde 3F-niveau kunnen rekenen om naar het hbo te gaan. Voor rekenen krijg je les, rekenen staat vermeld in het PTA en dus krijg je hiervoor ook schoolexamens. Bij je diploma krijg je een certificaat voor rekenen niveau 3F. Let er wel goed op dat wiskunde een verplicht vak is voor sommige hbo-opleidingen.

1.4 Doorstroom naar het atheneum

Als je na het behalen van je havodiploma door wilt stromen naar het atheneum, moet je hier in je profielkeuze rekening mee houden. De profielkeuze die je nu maakt, kan namelijk van invloed zijn op keuzes die je voor het hbo of universiteit wilt maken. Bespreek dit met je mentor en decaan. De toelatingseisen voor atheneum 5 staan op de website van het CSG Wessel Gansfort onder overgangsnormen vermeld.

2. Hoe verloopt de profielkeuze

2.1 Wat doen we?

Voordat jij een profielkeuze gaat maken krijg je hier op school de nodige informatie over. In de mentorlessen wordt er gewerkt met Droomloopbaan.nl en krijg je opdrachten die je helpen bij het maken van de profielkeuze.

Tijdens de lessen besteden de vakdocenten aandacht aan de profielkeuze. Ze geven je uitleg over hoe het vak er in de bovenbouw uit ziet. De vakdocent geeft ook een vakadvies. Er vindt een gesprek plaats tussen leerling en mentor, eventueel is het mogelijk dat er een gesprek plaatsvindt tussen leerling, ouder(s)/verzorger(s) en decaan. In dit gesprek houden we rekening met de vak adviezen.

2.2 Wanneer?

We houden in grote lijnen het volgende tijdspad aan:

Nov - Jan:	Droomloopbaan en opdrachten tijdens de mentorlessen
8-15 jan:	Vak adviezen van docenten in SOM en informatie over het vak van de docenten tijdens vak lessen
5 feb:	Profielkeuzeday (dag gevuld met informatie over de profielkeuze)
12 feb:	Voorlopige profielkeuze, inleveren profielkeuzeformulier
12 feb – 12 mrt:	Gesprekken over profielkeuze met mentor en/of decaan (eventueel ook met je ouder(s) / verzorgers)
12 mrt:	Definitieve profielkeuze

2.3 Wie helpen je bij het kiezen?

Bij de volgende personen kun je terecht:

- de vakdocenten wat vak inhoud en vak advies betreft
- de mentor geeft profielkeuzebegeleiding
- de decaan is er voor specifieke informatie over vervolgopleidingen en beroepen
- je ouders kunnen voor jou een klankbord zijn.

2.4 Wat kan jou helpen kiezen:

- Opdrachten in Droomloopbaan en het Blauwe boekje
- Vak voorlichting van je vakdocent en de profielkeuzeday
- www.studiekeuze123.nl, hier vind je heel veel informatie over verschillende opleidingen
- Het bezoeken van open dagen, zoals die van de Hanze of NHL Stenden. Meer informatie hierover bij je mentor of decaan.

3. Waar moet je op letten?

Algemeen

Bij de profielkeuze moet je twee dingen in de gaten houden:

1. Welke vakken vind ik interessant?
2. Kan ik met dit profiel en met deze vakken een diploma halen?
3. Kan ik met dit profiel en met deze vakken terecht in het opleidings- en beroepenveld waar ik het meest voor voel?

(Voor een overzicht van de toelatingseisen van HAVO naar HBO verwijzen we naar het Blauwe Boekje dat je gekregen hebt.)

Om antwoord te krijgen op deze vragen is het nodig dat je zelf actief bent. Wat je moet weten:

- Wie ben ik, wat kan ik, wat wil ik?
- Wat houdt een profiel precies in?
- Met welke opleidingen en beroepssectoren is het profiel precies verbonden?
- Welke keuzemogelijkheden zijn er om de vrije ruimte in te vullen?
- Wat gebeurt er in de vakken, wat verandert er in de vakken ten opzichte van de onderbouw?

Over de vraag “zou ik het kunnen?”, moet je kritisch nadenken. De rapportcijfers die je in de derde klas gehaald hebt, je motivatie en het advies dat je van de vakdocent krijgt betrek je bij je gedachtevorming.

Werkhouding

Met een havodiploma kun je veel kanten op. Maar welk profiel je ook kiest, vooral de werkhouding die je in de bovenbouw ontwikkelt, zal belangrijk zijn voor het succes in je vervolgopleiding. Misschien is de manier waarop je met je vakken bezig bent wel net zo belangrijk als het profiel dat je gekozen hebt.

Van jou wordt verwacht dat je zelfstandig kunt werken, je tijd goed kunt indelen, samen kunt werken met anderen, zelfstandig leert leren (weet hoe je iets moet aanpakken, leert van fouten die je maakt), de bereidheid hebt om je in problemen te verdiepen en over oplossingen na te denken. Kortom een actieve houding.

Niet: wat heb ik aan een vak, maar: wat doe ik met een vak.

Bijbaan

In dit verband is het misschien goed om ook het hebben van een bijbaan aan de orde te stellen. Hoewel we het als school niet aanbevelen, kunnen we ons voorstellen dat je graag zelf wat geld wilt verdienen. Uit onderzoek blijkt dat dat naast je schoolwerk mogelijk is, als je maar niet meer dan 8 uur per week werkt en bij voorkeur in het weekend. Kom je boven dat aantal uren, dan heeft een bijbaan al gauw een negatieve invloed op je schoolprestaties. Wij als school zeggen: een bijbaan? Prima, maar school is je eerste en je belangrijkste baan. Je schoolwerk gaat voor je bijbaan en niet andersom!

4. Omschrijving van de profielen

4.1 Cultuur en Maatschappij

Dit profiel is bedoeld voor mensen die willen doorstromen naar vervolgstudies als sociale wetenschappen, geschiedenis, recht, taal, kunst en cultuur. Je kunt dan bijvoorbeeld denken aan beroepen als vormgever, archeoloog, docent, fashion designer, psycholoog, pedagoog, bibliothecaris, informatieanalist.

Trefwoorden

handig met talen • belangstelling voor krant, tv en film • maatschappelijke taken • artistiek bezig zijn • kritisch lezen en luisteren • woorden en begrippen makkelijk onthouden • interesse in anderstalige landen • het leuk vinden om een eigen mening te vormen • hedendaagse ontwikkelingen willen verklaren • een tekst snel in grote lijnen begrijpen • sociaal betrokken zijn • de juiste aantekeningen maken.

4.2 Economie en Maatschappij

Mensen die dit profiel kiezen zullen meestal terechtkomen in banen die iets te maken hebben met economie, arbeid, recht en veiligheid. De beroepen die hier bij horen zijn bijvoorbeeld: accountant, functies bij een bank, jurist, commercieel medewerker, marketingmanager, politicus, hoteldirecteur, belastingadviseur.

Trefwoorden:

werken op kantoor • adviseren over zaken • gevoel voor cijfers • in voor leidinggeven • verkoper zijn • ondernemend zijn • kritisch lezen • werken met grafieken, tabellen en kaarten • verbanden leggen tussen theorie en praktijk • rekenaars • het leuk vinden kennis op te doen door te lezen.

4.3 Natuur en Gezondheid

Dit profiel bereidt in het bijzonder voor op de studierichtingen die met gezondheidszorg en milieu te maken hebben, zoals geneeskunde, farmacie (medische) biologie, milieukunde. Concrete beroepen zijn bijvoorbeeld: diermanager, boswachter, kust- en zeemanager, bodemkundige, ingenieur, microbioloog, verpleegkundige.

Trefwoorden:

goede praters • interesse hebben voor medische zaken • oog hebben voor het milieu • mensen helpen of verzorgen • van planten en dieren houden • graag adviseren • sociaal • nuchter en praktisch • teamwerkers • zorgvuldig en precies zijn • systematisch denken.

4.4 Natuur en Techniek

Het profiel Natuur & Techniek is een exact profiel dat voorbereidt op technische studierichtingen. Beroepen die bij dit profiel horen zijn onder andere: architect, chemicus, natuurkundige, meteoroloog, bosbouwkundig onderzoeker, IT-specialist.

Trefwoorden:

het leuk vinden om proeven te doen • gaan voor ontwerpen en bouwen • niet weglopen voor berekeningen • gevoel voor techniek • oog hebben voor het milieu
• systematisch en logisch denken • rekenaars en tekenaars • handvaardigheid en praktisch
• ruimtelijk inzicht hebben • doorzettingsvermogen hebben • het leuk vinden om problemen op te lossen • zorgvuldig en precies zijn.

5. Het invullen van het formulier

Met behulp van het keuzeformulier kun je je voorlopige profiel vaststellen. Op dit formulier is voorgedrukt wat verplicht is aan vakken. Zelf vul je jouw keuzevak(ken) in.

5.1 Welke keuzes moeten er gemaakt worden?

Gemeenschappelijk deel

De vakken staan vast.

Profieldeel

- Kies C&M of E&M of N&G of N&T
- Bij het profiel C&M keuze tussen Duits / Frans en keuze tussen tekenen/ handvaardigheid/muziek en aardrijkskunde/ maatschappijwetenschappen(MAW)
- Bij het profiel E&M keuze tussen wiskunde A / wiskunde B en keuze tussen Duits / bedrijfseconomie / Frans / Aardrijkskunde
- Bij het profiel N&G keuze tussen wiskunde A / wiskunde B en keuze tussen aardrijkskunde en natuurkunde

Vrije deel

Alle leerlingen kiezen één extra vak uit de keuze examenvakken vrije deel horend bij je profielkeuze.

Door de school ingevulde vrije deel

De school verplichte vakken zijn: LO, Maatschappijleer, CKV, PWS , Loopbaan Oriëntatie en - Begeleiding (LOB) en Godsdienst en Levensbeschouwing

5.2 Profielkeuze formulier havo

Profielkeuzeformulier HAVO 2025-2026

Naam _____ Klas _____

Inleverdatum: voorlopige profielkeuze 12 februari 2025 en definitieve profielkeuze 12 maart 2025

GEMEENSCHAPPELIJKE DEEL / verplichte vakken en onderdelen		
Nederlands	Maatschappijleer	Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)
Engels	CKV	Godsdienst en levensbeschouwing
Lichamelijke opvoeding (LO)	Profielwerkstuk (PWS)	

Profiel Cultuur en Maatschappij	Profiel Economie en Maatschappij	Profiel Natuur & Gezondheid	Profiel Natuur & Techniek
------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------	------------------------------

Profielvakken (verplicht)	Profielvakken (verplicht)	Profielvakken (verplicht)	Profielvakken (verplicht)
geschiedenis Kies 1 taal: ☐ Duits ☐ Frans	economie geschiedenis Keuze wiskunde: ☐ wiskunde A ☐ wiskunde B	biologie scheikunde Keuze wiskunde: ☐ wiskunde A ☐ wiskunde B	wiskunde B natuurskunde scheikunde biologie

Profielkeuze vakken	Profielkeuze vakken	Profielkeuze vakken	
Cultuur (kies 1 vak): ☐ tekenen* ☐ handvaardigheid* ☐ muziek Maatschappij (kies 1 vak): ☐ aardrijkskunde ☐ MAW**	Kies 1 vak: ☐ Duits ☐ bedrijfseconomie ☐ Frans ☐ aardrijkskunde	Kies 1 vak: ☐ aardrijkskunde ☐ natuurkunde	

Kies 1 examenvak vrije deel	Kies 1 examenvak vrije deel	Kies 1 examenvak vrije deel	Kies 1 examenvak vrije deel
☐ tekenen* ☐ handvaardigheid* ☐ muziek ☐ aardrijkskunde ☐ economie ☐ biologie ☐ BSM*** ☐ wiskunde A ☐ MAW**	☐ tekenen ☐ handvaardigheid ☐ muziek ☐ aardrijkskunde ☐ biologie ☐ BSM*** ☐ MAW** ☐ bedrijfseconomie	☐ tekenen ☐ handvaardigheid ☐ muziek ☐ economie ☐ BSM*** ☐ bedrijfseconomie ☐ Duits ☐ Frans ☐ natuurkunde ☐ aardrijkskunde ☐ MAW**	☐ tekenen ☐ handvaardigheid ☐ muziek ☐ aardrijkskunde ☐ economie ☐ BSM*** ☐ bedrijfseconomie ☐ Duits ☐ Frans ☐ MAW**

Ik overweeg na het havo-examen door te stromen naar atheneum: ja / nee (streep door wat niet van toepassing is)

* de combinatie tekenen en handvaardigheid is niet toegestaan.

** MAW = Maatschappijwetenschappen.

*** BSM = Bewegen, Sport & Maatschappij.

Opmerkingen:

- Leerlingen zonder wiskunde volgen verplicht het vak rekenen en ronden dit af met schoolexamens.
- Ben je van plan na het behalen van je havo-diploma door te stromen naar atheneum 5 ga hier dan over in gesprek met je mentor/ decaan. Zij kunnen je van informatie voorzien.
- Vakken in het vrije deel (profielkeuze vrije deel en examenvakken vrije deel) bieden wij alleen aan bij voldoende deelname.
- Het kan zijn dat individuele keuzes in het vrije deel (profielkeuze vrije deel en examenvakken vrije deel) niet gehonoreerd kunnen worden.

Datum: _____ Handtekening ouder/verzorger: _____

6. Vakkenboekje

Nederlands
Engels
Maatschappijleer
CKV (Culturele Kunstzinnige Vorming)
Lichamelijke Opvoeding
Godsdienst en Levensbeschouwing
LOB (Loopbaan Oriëntatie & Begeleiding)
Frans
Duits
Geschiedenis
Maatschappijwetenschappen (MAW)
Aardrijkskunde
Wiskunde A & B
Rekenen
Natuurkunde
Scheikunde
Biologie
Economie
Bedrijfseconomie
Tekenen
Handvaardigheid
Muziek
BSM (Bewegen, Sport & Maatschappij)

Nederlands

Waar gaat het vak over?

Het vak Nederlands gaat over de wereld om je heen. Je leert je via taal te verhouden tot je omgeving: je spreekt erover, je schrijft erover en je leest erover.

Waarom het vak?

De taal, het Nederlands, is een communicatiemiddel waarmee je je kunt uitdrukken over de wereld om je heen en waarmee je je kunt verhouden tot de mensen om je heen. Kortom, de taal brengt je in contact met je omgeving! Hieronder lees je hoe je dat gaat doen.

Wat doen we bij Nederlands in de bovenbouw?

Bij het vak Nederlands komen verschillende vaardigheden aan bod. Je leert bijvoorbeeld hoe je je mening kunt onderbouwen met argumenten bij het onderdeel debatteren; je leert hoe je een goede tekst kunt schrijven; je leert over verhalen uit verschillende tijden; je leert hoe je handig met lastige teksten om kunt gaan en je leert hoe je voor een groep kunt spreken.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

Alle klassen in de bovenbouw krijgen ten minste drie lessen Nederlands per week.

Engels

Waar gaat het vak over?

In havo 4 en 5 ga je dieper in op de taalvaardigheden die je in de onderbouw hebt geleerd en je gaat ze toepassen. Daarnaast heet het vak niet langer Engels, maar Engelse taal en literatuur. We gaan bezig met Engelstalige literatuur, die je gaat verwerken met een mix van creatieve en analyserende opdrachten. De volgende dingen komen aan bod:

Het schrijven van een brief en essay. Het lezen van boeken, korte werken en gedichten. Het bijhouden van een literatuuurdossier. Het geven van een presentatie en een debat voeren. Het begrijpen van video- of audiofragmenten en teksten.

Waarom het vak?

Engels is een verplicht vak in de bovenbouw, omdat deze taal een belangrijke rol speelt in de wereld. Het Engels wordt door wel 1,5 miljard mensen gesproken, vaak als moedertaal, maar nog veel vaker als taal om elkaar te begrijpen als je elkaars taal niet spreekt. Engels zal ongetwijfeld van belang zijn en je persoonlijke en professionele toekomst

Het Engels is dan ook een verplicht vak op alle hbo-opleidingen en veel opleidingen bieden zelfs een deel van de vakken in het Engels aan.

Wat doen we bij Engels in de bovenbouw?

In de bovenbouw heb je geen hoofdstuktoetsen uit een methode meer, maar toetsen we alleen vooral de vaardigheden: lezen, schrijven, spreken en kijken en luisteren.

Daarnaast gebruiken we elk jaar nieuwe Alquin tijdschriften om woordenschat op te bouwen en gebruiken we Backbone Grammar om grammatica te verbeteren. Tot slot behandelen we ook actuele onderwerpen en kijken we regelmatig het nieuws.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

Engels heb je in de bovenbouw 3 uur per week.

Maatschappijleer

Waar gaat het vak maatschappijleer over?

Bij het vak maatschappijleer onderzoek je hoe onze samenleving in elkaar zit. Er staan vier thema's centraal:

- Rechtsstaat
- Parlementaire democratie
- Verzorgingsstaat
- Pluriforme samenleving

Maatschappijleer gaat deels over theorie: hoe wordt Nederland bestuurd, hoe werkt ons rechtssysteem, waarom betalen we belasting, waarom botsen verschillende groepen soms met elkaar? Maar belangrijker is dat je een eigen mening gaat vormen over maatschappelijke vraagstukken, gebaseerd op je theoretische kennis. Hoe ver mag vrijheid van meningsuiting gaan? Welke politieke partij past bij jou? Wie is er verantwoordelijk voor jouw welzijn, jij of de overheid? Moet de overheid ingrijpen bij sociale problemen?

Wat doen we bij maatschappijleer in de bovenbouw?

Maatschappijleer is een vak dat je niet alleen uit een boek leert. De stof in het boek komt dagelijks terug in het nieuws, op sociale media en in gesprekken aan de keukentafel. We gebruiken deze voorbeelden daarom ook in de les. Bijvoorbeeld door een documentaire over een nieuw onderwerp als lesstof te analyseren, op excursie te gaan naar de Tweede Kamer in Den Haag en door te debatteren over actuele kwesties.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In het examenjaar heb je twee uur per week maatschappijleer. De toetsing bestaat uit zowel schriftelijke school examens, als praktische opdrachten. Het eindcijfer telt mee in het combinatiecijfer, samen met ckv en het profielwerkstuk. Je combinatiecijfer telt mee in de zak-slaagregeling voor het eindexamen.

CKV (Culturele Kunstzinnige Vorming)

Waar gaat het vak CKV over?

CKV (Culturele en Kunstzinnige Vorming) helpt je kritisch te kijken naar kunst en cultuur en hun rol in jouw leven en de maatschappij te begrijpen. Het vak behandelt verschillende kunstvormen en culturele activiteiten zoals theater-, concert- en museumbezoeken. Zo verbreed je je horizon en word je bewuster van hoe kunst en cultuur onze wereld en identiteit vormen.

Waarom het vak?

Het vak CKV is belangrijk omdat het je helpt creatiever te denken en je inzicht geeft in de rol van kunst en cultuur in jouw leven en de maatschappij. Daarnaast leer je je eigen mening vormen en kritisch kijken naar verschillende kunstvormen en culturele uitingen.

Wat doen we bij CKV?

Je onderneemt culturele activiteiten en je krijgt daar uitleg over. Daarnaast doe je onderzoek (op gebied van kunst en cultuur) en leert je eigen mening vormen. In HAVO 5 wordt het vak afgesloten met een grote praktische opdracht. Deze wordt gepresenteerd op de ckv middag/avond.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In havo 4: het hele jaar 2 uur per week.

In havo 5: een half jaar 2 uur per week

Lichamelijke Opvoeding

Waar gaat het LO over en waarom LO?

Het vak bewegingsonderwijs richt zich op het ontwikkelen van motorische vaardigheden en het bevorderen van een actieve levensstijl bij leerlingen. Het omvat verschillende aspecten, zoals:

1. Motorische Vaardigheden: Leerlingen leren basisvaardigheden zoals rennen, springen, gooien en vangen, maar ook meer complexe bewegingen en sporten.
2. Sport en Spel: Het vak introduceert verschillende sporten en spelvormen, waardoor leerlingen kennis maken met teamwork, strategie en competitie.
3. Fysieke Gezondheid: Bewegingsonderwijs benadrukt het belang van lichaamsbeweging voor een gezonde levensstijl en helpt leerlingen bewust te worden van hun eigen gezondheid.
4. Sociale Vaardigheden: Door samen te sporten en te spelen, ontwikkelen leerlingen sociale vaardigheden zoals samenwerken, communiceren en respect voor anderen.
5. Zelfvertrouwen en Discipline: Het vak moedigt leerlingen aan om uitdagingen aan te gaan, wat bijdraagt aan hun zelfvertrouwen en doorzettingsvermogen.

Kortom, bewegingsonderwijs is een veelzijdig vak dat niet alleen focust op fysieke ontwikkeling, maar ook op sociale en emotionele groei.

In de bovenbouw kan je als examenvak kiezen voor BSM (Bewegen Sport en Maatschappij)

Hiermee leg je een goede basis om voor sport en bewegen te kiezen of de opleiding tot gymleraar. Ook zijn beroepen als fysiotherapeut, trainer / coach bij een vereniging of in de gezondheidszorg opties om in te gaan werken.

In de bovenbouw hebben we het Sport Oriëntatie Keuzeprogramma (SOK). Je kiest uit een aangeboden pakket van sporten drie sporten die je interesseren, maar die je nog niet goed kent. Per sport volg je twee clinics tijdens de LO-les. Deze zijn veelal buiten de school. Hierdoor maak je kennis met sporten die mogelijk interessant voor je zijn maar je nog niet kende.

Hoeveel uur per week?

In havo 4 heb je 2 uur in de week LO en in havo 5 heb je 2 uur per week LO het eerste half jaar.

Godsdienst en Levensbeschouwing

Waar gaat het vak over?

Godsdienst/Levensbeschouwing gaat verder dan enkel godsdiensten bestuderen. In de onderbouw ben je bezig geweest met de verschillende godsdiensten en jouw levensbeschouwing aan de hand van thema's zoals: thuis, anders, toekomst, enzovoorts. Hier gaan we deels mee verder, met meer focus op levensbeschouwing. Aan de hand van thema's ga je nadenken over waar jij staat in de wereld, wat voor ideeën en meningen heb jij over onderwerpen die jij in het leven tegen zal gaan komen. Godsdienst, filosofie, en cultuur zijn inspiratiebronnen om hier mee aan de slag te gaan.

Waarom het vak?

Godsdienst/Levensbeschouwing is een verplicht vak in de bovenbouw, en wordt afgesloten aan het eind van havo 4. GDL is een overstijgend vak. Kennis en vaardigheden die je opdoet bij andere vakken kun je gebruiken en aanscherpen bij de onderwerpen en opdrachten die we in havo 4 gaan bespreken en maken. Je bent niet enkel op het gebied van kennis bezig, maar ook met het ontwikkelen van jouw mening en hoe deze goed te kunnen onderbouwen. Dit doen we door te praten, luisteren, discussiëren en schrijven.

Wat doen we bij GDL in de bovenbouw?

We veranderen in de bovenbouw van boek: Wijs Worden. In havo 4 gaan we globaal met twee onderwerpen aan de slag: ethiek en de multiculturele samenleving. Tijdens ethiek maken we kennis met verschillende theorieën hoe je kunt kijken naar ethische dilemma's. Die dilemma's kunnen gaan over het onderwijs, de zorg, botsende grondrechten (bijv. vrijheid van godsdienst met vrijheid van meningsuiting). Hier leer je jouw mening te onderbouwen en ook je te verplaatsen in meningen/argumenten waar je het niet of minder mee eens bent. Bij het onderwerp multiculturele samenleving komen de verschillende godsdiensten en levensbeschouwingen die we door de jaren heen zijn tegengekomen samen, zoals dat ook in Nederland te zien is. Wat zijn de positieve en negatieve gevolgen van alle verschillende culturen/levensbeschouwingen bij elkaar? Gaat dat altijd goed en wat zijn de spanningsvelden.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

2x per week een half jaar

LOB (Loopbaanoriëntatie en-begeleiding)

Waar gaat het vak over?

Bij het vak LOB leer je meer over wie jij bent, wat je kan en wat je wilt. Deze zelfkennis kan je helpen tijdens het maken van een keuze voor een vervolgopleiding.

Waarom het vak?

Het vak LOB helpt je bij het onderzoeken wat je na de middelbare school wilt gaan doen. Wat past bij mij? Studeren, tussenjaar of een andere route? Mbo, hbo of universiteit? Wat vind ik leuk en wat niet?

Wat doen we bij LOB in de bovenbouw?

Tijdens de lessen met je mentor ga je onderzoeken wie jij bent, wat je kan en wat je wilt. Ook ga je onderzoeken welke studies er zijn en waar. Dit doe je aan de hand van de vier fases van studiekeuze: oriënteren, verkennen, verdiepen en beslissen. De verplichte activiteiten kies je op basis van de fase waar je in zit.

Havo 4

LOB-lessen

HanzeXperience

1 verplichte activiteit (open dag, meeloopdag, online proefstuderen of eigen idee)

Havo 5

LOB-lessen

2 verplichte activiteiten (open dag, meeloopdag, online proefstuderen of eigen idee)

Hoeveel uur per week volg je LOB?

In havo 4 en 5 krijg je 1 uur per week LOB van je mentor

Heb je gevoel voor taal? Vind je het leuk om met buitenlanders te kunnen communiceren of is het nuttig voor je toekomst om in meer talen uit de voeten te kunnen? Dan kies je vast en zeker Frans als enige Romaanse taal op onze school.

Het vak gaat over het leren communiceren in de Franse taal maar ook om de Franse cultuur beter leren kennen.

Het beheersen van een vreemde taal is vandaag een onmisbaar hulpmiddel. Dit opent meer kansen en mogelijkheden, vooral voor een belangrijke taal zoals Frans. Hoe meer talen ze spreken, hoe meer deuren voor hen open zullen gaan op verschillende vlakken.

Er wordt gewerkt met de methode libre service. De lessen: de lessen zijn verdeeld in methode- en projectlessen. Er wordt klassikaal, in groepen of zelfstandig gewerkt. In de leergang werken de leerlingen naar een eindterm toe, tijdens deze opdrachten kunnen de leerlingen zelf bepalen wat ze gaan doen, individueel of in een groep werken bijvoorbeeld. Een deel van de methodelessen wordt klassikaal gegeven. Tijdens deze lessen komen de verschillende vaardigheden aan bod. Lees, schrijf, luister-kijk, gespreks- en spreekvaardigheid. Voor leesvaardigheid wordt er klassikaal of individueel gewerkt en individueel getoetst. Voor schrijfopdrachten wordt er individueel gewerkt en getoetst. Voor luister en kijkvaardigheid werken ze vaak klassikaal en de toetsen worden individueel gemaakt. Gespreks- en spreekvaardigheidslessen gebeurt meestal in kleine groepen en wordt meestal individueel getoetst. Voor de presentaties wordt er ook individueel of in groepen gewerkt en getoetst.

De projectlessen worden deels klassikaal deels individueel georganiseerd . Tijdens de projectlessen worden verschillende literaire werken gelezen, bestudeerd en gepresenteerd. De leerlingen maken een portfolio naar aanleiding van projecten, films en boeken.

Havo 4/5: 3uur per week

Voorkennis

Nu je begint met de tweede fase hebben jullie tenminste 3 jaar Frans gehad. In die tijd is alle grammatica om eenvoudig Frans te kunnen lezen, spreken, schrijven en verstaan aan de orde geweest.

Ook de meest gebruikte Franse woordjes heb je geleerd. We gaan er in principe van uit dat je deze basiskennis beheerst. Daarnaast is het van groot belang dat je zelfstandig met behulp van een studiewijzer aan de slag kunt en wilt. Je bent zelf verantwoordelijk voor het afkrijgen van je taak.

Methode en werkvormen

We werken met de methode Libre Service die bestaat uit een werkboek en een manuel, waarin je vocabulaire en grammatica overzichten hebt. Daarmee ga je aan de slag met de vier taalvaardigheden: luisteren/kijken, lezen, spreken en schrijven.

Soms wordt er klassikaal of in 2-tallen gewerkt en je kunt ook je eigen accenten leggen. De leraar helpt je daarbij. Sommige oefeningen en extra stof vind je op www.libreservice.nl. Met die site kun je heel goed ook thuis aan het werk.. Naast de methode lessen hebben we zogenaamde projectlessen waarin we o.a. met literatuur bezig gaan. We lezen klassikaal verhalen en een boekje, maar ook kijken we films of houden jullie presentaties in het Frans. Je verzamelt werkresultaten en eigen leesverslagen in een portfolio zodat je aan het eind van het schooljaar een 'dossier' Frans kunt overleggen.

Leerdoelen

- leren luisteren op verschillende manieren naar gesproken Frans
- leren vertellen waarover iets gaat, informatie geven en vragen in bepaalde situaties
- aanleren van verschillende leesstrategieën (globaal, extensief en selectief) om zo goed mogelijk alle mogelijke vormen van geschreven Frans te begrijpen
- leren schrijven van eenvoudige brieven, e-mail berichten en dergelijke
- leren omgaan met Franse taaluitingen zonder in paniek te raken en dicht te slaan
- leren van de ondersteunende grammatica en idioom
- kennismaken met Franse cultuur: het land en de literatuur

Een taal leer je niet in één keer: Dat bouw je op door regelmatig actief met de leerstof bezig te zijn en te leren; in de les vooral maar deels ook thuis: **au boulot!**

Waarom het vak Duits?

Ook is er een kans dat je later in je werk in aanraking komt met de Duitse taal. Nog steeds is Duitsland de grootste handelspartner van Nederland. Veel contacten met Duitse bedrijven gaat in het Duits. Daarnaast is Duits erg handig als je later in de horeca of toerisme wilt gaan werken. Een goede kennis van de Duitse taal vergroot zelfs je baankansen.

Er wordt vooral aandacht besteed aan de vier vaardigheden. Dat zijn: leesvaardigheid, kijk- en luistervaardigheid, schrijfvaardigheid en spreekvaardigheid. Deze vier vaardigheden laten zien hoe goed jij een taal beheerst en tellen daarom allemaal mee voor je examencijfer. Aan het einde van het examenjaar ga je vooral bezig met leesvaardigheid, omdat het centrale eindexamen volledig uit leesteksten bestaat. Naast deze vaardigheden wordt er aandacht besteed aan literatuur. Over de twee jaren in de bovenbouw verdeeld lees je ongeveer vier boeken die je ook in de les behandelt. De bovenbouw is dus wel echt anders dan de andere schooljaren. De woordjes en de grammatica die je in de onderbouw geleerd hebt, dienen vooral als basis voor het eindexamenjaar en worden dan niet opnieuw getoetst.

In de bovenbouw krijg je drie uur per week Duits.

Geschiedenis

Waar gaat het vak over?

Het vak maakt deel uit van de profielen Cultuur & Maatschappij en Economie & Maatschappij.

Bij het vak geschiedenis wordt het verleden ingedeeld in tien tijdvakken en vijf periodes. In de onderbouw wordt de hele geschiedenis behandeld, van prehistorie tot en met het heden. In de bovenbouw volgt per tijdvak een verdieping, onder andere via zogenaamde 'historische contexten', waarin je diep ingaat op de geschiedenis van het Britse Rijk (1585-1900), Duitsland (1918-1991) en Nederland (1948-2008).

Waarom het vak?

Het vak geschiedenis is van belang voor je algemene ontwikkeling. Zo laat het je bijvoorbeeld zien waarom wij leven in een democratie, terwijl dat niet in alle landen het geval is. Op die manier leer je begrijpen hoe onze samenleving zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld. Je leert relativeren en analyseren. Hierdoor is het vak geschiedenis nuttig voor allerlei beroepen.

Wat doen we bij geschiedenis in de bovenbouw?

Domeinen

Bij het vak wordt een aantal domeinen behandeld, waaronder:

Historisch besef (historische vaardigheden)

Oriëntatiekennis (tijdvak 1 tot en met 10)

Historische contexten

Voor het schoolexamen wordt er van je verwacht dat je van alle tien de tijdvakken de algemene kennis en de hoofdlijnen kent. Bij het centraal eindexamen staan alle domeinen centraal, behalve tijdvak 1 tot en met 4.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In de vierde klas heb je twee uur per week geschiedenis in het eerste halfjaar. In het tweede halfjaar en in de hele vijfde klas krijg je drie uur geschiedenis per week. Zo ben je goed voorbereid op het centraal examen!

Maatschappijwetenschappen (MAW)

Waar gaat het vak over?

Bij maatschappijwetenschappen (maw) leer je op een sociaalwetenschappelijk onderbouwde manier naar de samenleving te kijken. Bij maw komt kennis vanuit sociologie, politicologie, psychologie en criminologie aan bod. Naast theorie is sociaalwetenschappelijk onderzoek een belangrijk onderdeel van het vak. Zowel het goed kunnen begrijpen van sociaal wetenschappelijk onderzoek, als het zelf onderzoek doen.

We kijken vanuit vier invalshoeken naar de samenleving:

- Vorming: hoe wordt (jouw) identiteit gevormd?
- Binding: hoe geven we de samenleving vorm?
- Verhouding: welke betekenis hebben verschillen in de samenleving?
- Verandering: Welke ontwikkelingen hebben er invloed op ons dagelijks leven?

Wat doen we bij maatschappijwetenschappen in de bovenbouw?

We onderzoeken actuele onderwerpen aan de hand van deze vier perspectieven. Daarbij kijken we ook naar de rol van media en politiek in (actuele) vraagstukken.

Waarom maatschappijwetenschappen?

Dit vak is echt iets voor jou als je het leuk vindt om het nieuws bij te houden en maatschappelijk geïnteresseerd bent. Wil je iets met psychologie, rechten, criminaliteit, journalistiek of maatschappelijk werk gaan doen? Dan sluit maatschappijwetenschappen waarschijnlijk goed aan bij je opleiding.

Maatschappijwetenschappen kan worden gekozen door havo leerlingen. Het is een profielkeuzevak bij C&M en E&M en kan in de vrije ruimte gekozen worden bij N&G en N&T.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In havo 4 heb je het eerste half jaar twee uur per week maatschappijwetenschappen. Vanaf het tweede half jaar heb je tot aan je eindexamen drie uur per week maatschappijwetenschappen.

Aardrijkskunde

Ben je geïnteresseerd in de wereld om je heen? Heb je belangstelling voor actuele thema's zoals klimaatverandering, globalisering, duurzaamheid en stedelijke ontwikkeling? Wil je graag je algemene kennis vergroten? Dan is aardrijkskunde een vak dat bij je past!

Aardrijkskunde geeft je een stevige basis voor je algemene ontwikkeling, zodat je op een zinnige manier kunt meedenken en meepraten over thema's die plaatsvinden in ons eigen land of op grotere schaal in de andere delen van de wereld. Als je in de onderbouw met normaal werken een voldoende voor aardrijkskunde kon halen, dan is het vak voor jou in de bovenbouw vast geen probleem.

Waar gaat aardrijkskunde over?

Aardrijkskunde gaat over verschijnselen in landen en regio's, ver weg en dichtbij, die laten zien hoe de mensen leven met de mogelijkheden die de natuur en de maatschappij hen daar bieden. Aardrijkskunde focust op zowel fysische (natuur) als sociale (maatschappij) geografie. Dit betekent dat er onderwerpen aan bod zullen komen die gaan over natuurlijke gevaren in de wereld, actuele problemen in Brazilië en de waterhuishouding en stedelijke ontwikkeling in Nederland. Ook leer je wat geografische werkwijzen zijn en hoe je daar in de praktijk mee kunt werken.

Wat doen we bij aardrijkskunde in de bovenbouw?

Veel aardrijkskundige thema's worden aan de hand van voorbeeldgebieden behandeld en je docent leert je om daar met een geografische blik naar te kijken, verbanden te leggen en de juiste conclusies te trekken. Verder werk je soms zelfstandig en soms in groepjes aan zo'n thema met behulp van allerlei toepassingsopdrachten. Ook zul je op excursie gaan, zodat je merkt wat aardrijkskunde in de praktijk allemaal te bieden heeft.

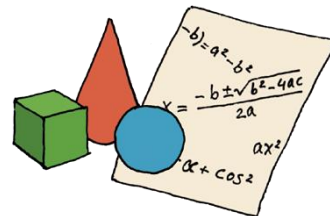
Waarom aardrijkskunde?

Naast een goede algemene ontwikkeling komt aardrijkskunde altijd van pas, omdat je leert om met een kritische blik te kijken naar actuele vraagstukken. Het vak maakt je als leerling daardoor bewust van jouw eigen rol in een constant veranderende wereld omdat je jezelf ontwikkelt als wereldburger die met een brede blik naar de wereld kan kijken. Daarnaast kun je de kennis van de samenleving om je heen later heel goed gebruiken als je een beroep zou krijgen bij bijvoorbeeld de overheid, in het onderwijs, bij de politie, in recreatie of toerisme, bij natuur-of milieuorganisaties, in de journalistiek of in de economische sector.

Kortom je hebt er later altijd wat aan!

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In zowel havo 4 als havo 5 heb je 3x in de week aardrijkskunde.

Wiskunde A & B

Waar gaat het vak wiskunde over?

Wiskunde op de HAVO draait om het ontwikkelen van logisch en abstract denkvermogen. Het gaat om het herkennen, analyseren en oplossen van problemen met behulp van wiskundige methoden. Hierbij worden vaardigheden zoals rekenen, algebra, meetkunde, statistiek en grafieken gebruikt. Afhankelijk van het gekozen profiel en niveau (A of B) verschilt de focus van het vak.

Waarom is het vak wiskunde belangrijk?

Wiskunde is belangrijk omdat het een essentiële vaardigheid is voor veel praktische en theoretische situaties. Het helpt bij:

- Probleemoplossend denken: Logisch nadenken en gestructureerde oplossingen vinden.
- Praktische toepassingen: Rekenen in het dagelijks leven, zoals financiën.
- Voorbereiding op vervolgstudies: Veel studies vereisen wiskundig inzicht, zoals economie, techniek, natuurwetenschappen en sociale wetenschappen. Bij veel studies wordt minimaal wiskunde A ook verplicht gesteld.
- Ontwikkeling van analytisch vermogen: Dit is nuttig in vrijwel alle beroepsvelden.

Wat doen we bij wiskunde in de bovenbouw?

Bij wiskunde A ligt de nadruk op praktische en toegepaste wiskunde. Belangrijke onderwerpen zijn:

- Statistiek: Werken met data, grafieken en diagrammen.
- Lineaire en exponentiële verbanden: Begrijpen en gebruiken van vergelijkingen en grafieken in praktische situaties.
- Algebra: Rekenen met letters en variabelen.
- Wiskunde A is gericht op economische, sociale en gedragswetenschappen. Het helpt bij het begrijpen van trends, markten en statistische analyses.
- Wiskunde B richt zich meer op abstracte en theoretische wiskunde, gericht op exacte vakken. Belangrijke onderwerpen zijn:
 - Algebra: Werken met complexere vergelijkingen met letters en variabelen.
 - Meetkunde: Ruimtelijk inzicht en berekeningen, zoals cirkels en driehoeken.
 - Functies en analyse: Begrip en toepassingen van functies en bewerkingen.
- Wiskunde B is geschikt voor technische, natuurwetenschappelijke en wiskundige vervolgstudies, zoals werktuigbouwkunde, natuurkunde en informatica.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In klas 4 en 5 krijg je het hele schooljaar 3 lesuur per week wiskunde A. Wiskunde B is in klas 4 3,5 uur in de week en in klas 5 4 uur per week.

REKENEN

Waar gaat het vak rekenen over?

Het vak rekenen op HAVO richt zich op het ontwikkelen van rekenvaardigheden die je in het dagelijks leven kunt toepassen, maar ook in vervolgoopleidingen of op de werkvloer. Het gaat hierbij om verschillende domeinen, zoals:

Getallen en bewerkingen: Dit omvat optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen en het werken met breuken, procenten en kommagetallen.

Meten en meetkunde: Je leert werken en rekenen met lengtes, oppervlakten, volumes, tijd, geld en andere eenheden.

Verhoudingen en procenten: Hoe je met verhoudingen werkt, zoals bij korting, belasting of rente.

Grafieken en tabellen: Het interpreteren van gegevens in grafieken en tabellen en het maken van berekeningen op basis van die gegevens.

Waarom is het vak rekenen belangrijk?

Rekenen is een fundamentele vaardigheid die je in veel situaties dagelijks nodig hebt. Hier zijn enkele redenen waarom het belangrijk is:

Praktisch nut: Rekenen helpt bij het maken van budgetten, het berekenen van kortingen, het kopen van producten met de juiste hoeveelheden en het berekenen van reistijden of afstanden.

Zelfstandigheid: Het ontwikkelen van rekenvaardigheden zorgt ervoor dat je zelfstandig kunt functioneren in de maatschappij zonder afhankelijk te zijn van anderen voor simpele berekeningen.

Werk en vervolgoopleidingen: In veel beroepen en vervolgoopleidingen wordt rekenen gevraagd, bijvoorbeeld in de techniek, de gezondheidszorg, de handel en de administratie. Goede rekenvaardigheden vergroten je kansen op werk en studie.

Probleemoplossend vermogen: Rekenen helpt je om logisch na te denken en problemen stap voor stap op te lossen. Het is een oefening in precisie, planning en analyseren.

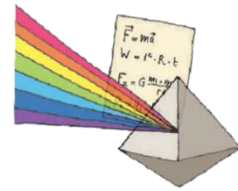
Kortom, rekenen is niet alleen belangrijk voor school, maar ook voor je dagelijkse leven en toekomst.

Wat doen we bij rekenen in de bovenbouw?

Je werkt tijdens de les aan je rekenvaardigheden met behulp van GotIt, een online-programma die zich aanpast aan jouw niveau. Er wordt daardoor geoefend op en net iets boven jouw niveau. Rekenvaardigheden worden ook gevraagd op het examen van economie en biologie. Daarom wordt er bij rekenen ook geoefend met oude examenvragen van die vakken waarin rekenvaardigheden gevraagd worden.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In klas 4 en 5 krijg je een half schooljaar 1 lesuur per week rekenen.

Natuurkunde

Waar gaat natuurkunde over?

Belangrijke onderwerpen in de natuurkunde zijn elektriciteit, mechanica, geluid, straling en het heelal. Het is en blijft een theoretisch vak maar een aantal onderwerpen kunnen we ook ondersteunen met een practicum.

Waarom zou je natuurkunde kiezen?

klas 2 en in klas 3 zal je al gemerkt hebben dat natuurkunde ook veel te maken heeft met toegepaste wiskunde. Je moet echt inzicht hebben voor het rekenwerk, voor toepassing van formules en voor technische probleemaanpak. Het vak natuurkunde is bedoeld voor iemand die echt wil weten hoe techniek in elkaar zit. Na klas 6 bezit je over goede basiskennis waarmee je één van de vele opleidingen kunt gaan volgen in de techniek of medische wereld.

Techniek is een beroepsrichting die steeds meer in de maatschappij wordt gevraagd. Technische opleidingen geven niet altijd aan dat natuurkunde voor toelating verplicht is maar het is vanzelfsprekend dat goede basiskennis in een vervolgopleiding wel belangrijk is.

Ook in de zorg kun je met natuurkundige onderwerpen te maken krijgen zoals bijvoorbeeld als radioloog in het ziekenhuis.

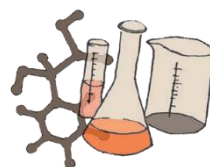
Kortom heb je een beetje gevoel voor exact en wil je mogelijkheden voor de toekomst zo breed mogelijk houden dan is natuurkunde je vak.

Wat doen we bij natuurkunde in de bovenbouw?

We oefenen veel met berekeningen. De meeste berekeningen moet je met een formule uitvoeren, je krijgt een BINAS waar alle formules in staan. Daarnaast doen we een aantal practica waar je ook een cijfer op krijgt.

Praktisch: hoeveel uren?

Bij natuurkunde horen veel verschillende onderwerpen en moet je veel vaardigheden beheersen. Je hebt dan ook 4 uur natuurkunde per week.

Waar gaat het vak over?

Waarom het vak?

Wat doen we bij scheikunde in de bovenbouw?

In de bovenbouw ga je verder in op de basis die je in klas 3 geleerd hebt. In de eerste week van klas 4 herhaal je deze lesstof. Daarna gaan we direct door met nieuwe lesstof. Het tempo ligt dus een stuk hoger dan in de onderbouw. Daarbij ligt de nadruk vooral op inzicht krijgen. Leerwerk is belangrijk, maar je moet vooral de theorie kunnen toepassen. Scheikunde kan natuurlijk niet zonder practica. Dat doen we dus ook. Toch is scheikunde best een theoretisch vak. Thuis en in de les bestudeer je de theorie en maak je opdrachten uit het lesboek. We gebruiken af en toe proefjes om de theorie te illustreren. Het is dus zeker niet zo dat je elke les een labjas aan hebt.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In klas 4 en klas 5 heb je 3 uur per week scheikunde.

Biologie

Waar gaat het vak over?

Biologie is de wetenschap die alles bestudeert wat leeft! Het gaat over planten, dieren, mensen en zelfs piepkleine organismen zoals bacteriën. Bij biologie leer je hoe levende wezens werken, hoe ze groeien, wat ze nodig hebben om te overleven, en hoe ze met elkaar en hun omgeving verbonden zijn.

Denk bijvoorbeeld aan hoe je hart bloed rondpompt, waardoor bomen zuurstof maken, of waarom vogels in de winter naar warmere landen vliegen. Maar biologie gaat ook over grote vragen, zoals: hoe is het leven op aarde ontstaan? Hoe houden we onze planeet gezond? Het mooie van biologie is dat het overal om je heen te vinden is. Van je eigen lichaam tot de dieren in de natuur en de planten in je tuin.

Waarom het vak?

Het helpt je begrijpen hoe het leven werkt en hoe we goed voor de wereld kunnen zorgen. Biologie is dus niet alleen interessant, maar ook belangrijk! Zowel voor je dagelijks leven, maar ook voor sommige beroepen. Wil je verder in de gezondheidszorg, groenvoorziening, onderwijs of als onderzoeker kies dan biologie.

Wat doen we bij biologie in de bovenbouw?

In de bovenbouw ga je nog dieper op de lesstof in. We gaan verder met onderwerpen die je al in de onderbouw hebt gehad, maar breiden deze uit en verdiepen ons nog meer in deze onderwerpen (Genetica, ecologie, voortplanting etc.)

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In de vierde klas volg je 3 uur in de week biologie en in de vijfde klas 4 uur per week.

Economie

Waarom het vak economie?

Met het profiel economie en het behalen van je diploma kun je breed kiezen uit vervolgopleidingen. Deze staan allemaal in het blauwe boekje die jullie hebben ontvangen over de verschillende vervolgopleidingen MBO, HBO en universiteit

Waar gaat het vak economie over?

Als je het profiel Economie kiest, leer je veel over ondernemerschap, financiën en administratie. Je leert hoe bedrijven werken, hoe je een eigen bedrijf kunt starten en hoe je met geld om moet gaan. Leerlingen die dit profiel kiezen vinden later vaak een baan in de marketing en communicatie, toerisme, (bedrijfs)administratie, juridische sector, bestuur en beleid, geüniformeerde beroepen of worden zelf ondernemer.

Ook leer je veel over onderwerpen die je tijdens je (werkzame) leven tegenkomt. Het zoeken van een baan, contracten, verzekeringen, belastingen, productie en inkomen.

Wat doen we bij economie in de bovenbouw?

In het examenjaar gaan we vooral aan de slag met vaardigheden. De lesstof is nagenoeg gelijk aan dat van het voorexamenjaar waarbij je het toepassen van de theorie, economische modellen en berekeningen verder ontwikkeld.

Als er ruimte en tijd is willen we tijdens een aantal lessen ook de theorie koppelen aan de praktijk door jullie praktijkopdrachten te laten maken. Deze opdrachten verschillen per stroming en zijn voor vmbo anders dan voor havo of atheneum

Hoeveel uur per week per leerjaar?

Op de havo volg je het vak in havo 4 3 uur per week en in havo 5 4 uur per week

Bedrijfseconomie

Waarom het vak bedrijfseconomie?

Benieuwd hoe het allemaal werkt met aandelen en bitcoin? Ooit er over nagedacht hoe het zou zijn om je eigen onderneming op te starten? En wat doet een manager nu eigenlijk? Hoe koop je een eigen huis? Allemaal onderwerpen die terugkomen in het vak Bedrijfseconomie, Ondernemerschap en Financiële zelfredzaamheid (kortweg BECO).

Waar gaat het vak bedrijfseconomie over?

Je kunt BECO uiteraard gebruiken als verdieping in een economisch profiel, waar je leert welke keuzes bedrijven maken en waarom. Maar de vraagstukken die we behandelen zijn ook zeer geschikt als verbredende optie voor andere profielen. Bij BECO kijken we namelijk niet alleen naar bedrijven, maar ook naar keuzes die goed zijn voor jou!

Wat doen we bij bedrijfseconomie in de bovenbouw?

Voor het vak maak je zowel toetsen als praktische opdrachten. Je gaat samen met je medeleerlingen de komende jaren ondernemingsplannen leren schrijven. Je gaat bekijken hoe een aandeel werkt vanuit zowel het perspectief van het bedrijf als een individu. Je leert een stukje van de boekhouding van bedrijven opstellen. En bijvoorbeeld hoe arbeidscontracten werken.

Hoeveel uur per week per leerjaar?

In Havo 4 heb je 4 uur BECO per week en in het examenjaar 3.

Tekenen

Waar gaat het vak tekenen over?

In de tekenlessen leer je kijken, niet alleen in je eigen omgeving, maar ook hoe kunstenaars en vormgevers kijken.

Je leert je eigen ideeën en voorstellingen een eigen vorm te geven.

Je leert grafisch vormgeven, denk aan bv reclametekenen.

Je leert met verschillende materialen en technieken om te gaan.

Waarom zou je tekenen kiezen?

Omdat je het leuk vindt om te doen.

Om beter te leren kijken, zodat je op een open manier onderzoek kunt doen.

Omdat je wil werken aan je eigen ideeën, aan iets van jezelf en zelf wil vormgeven.

Omdat je belangstelling hebt voor kunst en vormgeving.

Omdat je later bv architect wil worden, therapeut, docent, fotograaf, reclameteckenaar en ga zo maar door!

Wat doen we bij tekenen in de bovenbouw?

*Materiaalonderzoek (verschillende tekentechnieken en druktechnieken)

*Werken naar waarneming (bv stilleven, portretten)

*Grafiek (etsen en linoleumsnede)

*Ontwerpen (grafische vormgeving)

*Thema-opdrachten

*Excursies

*Kunstgeschiedenisonderzoek en leren kijken naar kunst.

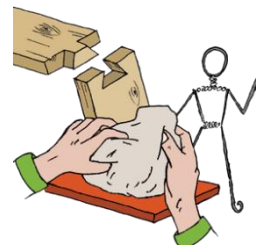
Het HAVO kent een schoolexamen voor het praktijkgedeelte en een centraal schriftelijk examen dat alleen de theorie toetst.

Hoeveel uren?

Havo 4 en havo 5: 3 uur per week.

Handvaardigheid

Handvaardigheid is een beeldend vak en een examenvak op de havo.

Wat leer je bij Handvaardigheid, waar gaat het vak handvaardigheid over?

-Het maken van beelden, toegepaste vormgeving of architectuur

Je doet ervaringen op met uiteenlopende materialen en technieken; deze kennis komt je van pas als je beeldend gaat werken.

De opdrachten zijn zó samengesteld, dat je allerlei problemen beeldend leert op te lossen. Je leert keuzes te maken voor gegeven problemen en op deze manier wordt de vindingrijkheid ontwikkeld. Je leert bewust om te gaan met de beeldaspecten en deze toe te passen in je eigen beeldende werk.

-Het kijken naar beelden

Je maakt via afbeeldingen kennis met verschillende beeldaspecten zoals vorm, ruimte, kleur, licht, textuur, ritme. Tijdens de vakexcursie kijk je heel gericht naar beelden, architectuur, schilderijen en /of toegepaste kunst.

-Het communiceren over beelden

Je leert je beelden te presenteren en door een mondelinge en een schriftelijke toelichting te geven op je beelden. Je maakt kennis met de kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing. Bij deze onderdelen leer je gaandeweg in te gaan op de betekenis van beelden, erover na te denken en er over te praten.

Waarom zou je handvaardigheid kiezen;

- Je vindt het een leuk vak
- Je vindt het plezierig om beeldend bezig te zijn
- Je wilt jezelf graag breder ontplooiën en naast alle zaken die je op school met je hoofd leert wil je ook graag iets met je handen doen
- Je wilt graag meer weten over kunst & cultuur
- Het vak past goed bij een vervolgopleiding

Voor wie is het vak geschikt?

Leerlingen met aanleg en talent kunnen het vak zeker kiezen, maar dat is niet het enige dat telt. Ook doorzettingsvermogen en een zelfstandige manier van werken zijn belangrijk. Motivatie van de leerling is ook een belangrijke voorwaarde om het vak met een goed cijfer te kunnen afsluiten.

Praktisch, wat gaan we doen in Havo 4 en Havo 5 en in hoeveel uur per week

HAVO 4 PRAKTIJK

Er komen 3 technieken aan de orde bij de praktijkopdrachten:

1. Modelleren (werken met klei, papier-maché en gipsverband)
2. Beeldhouwen (werken met speksteen, zandsteen, hout)
3. Construeren (werken met verschillende materialen en door verbindingen bouwen)

De volgende aspecten komen aan de orde;

- Oriëntatie op een opdracht, het maken van een moodboard
- Kennis van materialen, gereedschappen en technieken
- Het bedenken van oplossingen, het ontwikkelen van probleem oplossend denken, door het maken van vooroefeningen en experimenten met materialen
- Het werken naar de waarneming en naar de fantasie
- Het maken van beeld, toegepaste vormgeving en architectuur
- Ontwikkelen van creativiteit, het ontwikkelen van een eigen stijl
- Zelfstandig werken, het maken van een planning

HAVO 4 en HAVO 5 KUNSTGESCHIEDENIS

Bij de theorielessen wordt ter voorbereiding op het CSE ingegaan op de schilderkunst, beeldhouwkunst, architectuur vanaf Grieken tot nu. Tijdens deze lessen wordt gebruik gemaakt van de beeldtaal (= beeldende begrippen), digitaal plaatmateriaal en het boek Kunstboek.

Zowel in Havo 4 als ook in Havo 5 wordt 1x per jaar een excursie georganiseerd naar een stad of locatie waar op dat moment een interessante tentoonstelling te zien is.

HAVO 5 PRAKTIJK

In Havo 5 zijn er drie schoolexamens waarbij leerlingen werken aan de hand van door de docent vastgestelde thema's. Bij deze thema's zijn de materiaalkeuze en de techniekkeuze afhankelijk van de voorkeur van de leerling. De leerling maakt een keuze voor beeld, toegepaste vormgeving of architectuur. Soms wordt dit vastgesteld door de docent. Het werk- en denkproces wordt schriftelijk vastgelegd in een werkverslag. Ook wordt er een beeldanalyse gemaakt van een eigen gemaakt werkstuk.

In zowel Havo 4 als Havo 5 heb je 3 lesuren handvaardigheid, 2 uur praktijk en 1 uur theorie.

Muziek: jouw talent, jouw podium! 🎸

Waarom het vak muziek?

Wil jij een vak waarin je creativiteit centraal staat, waar je je talenten ontwikkelt en waar je écht iets bijzonders maakt? Dan is muziek de perfecte keuze! Dit vak geeft je niet alleen de kans om te schitteren op een podium, maar biedt ook een stevige basis voor een toekomst in bijvoorbeeld de muziek, het onderwijs, de media, dans of therapie. Bovendien is muziek een vak waarin je plezier hebt, samenwerkt en groeit, ongeacht je ervaring.

Waar gaat het vak muziek over?

Muziek is een uniek vak waarin je ontdekt hoe muziek werkt én hoe je zelf muziek maakt. Het gaat niet alleen om spelen en zingen, maar ook om componeren en improviseren. Daarnaast duik je in muziektheorie en -geschiedenis, zodat je leert begrijpen hoe muziek werkt en wat muziek bijzonder maakt. Hier leer je alles wat je nodig hebt om je creativiteit en talenten te ontplooien.

Wat doen we bij muziek in de bovenbouw?

Instrumenten ontdekken en kiezen: We starten met een carrousel-opdracht waarbij je kennismakt met basgitaar, gitaar, piano, drums en zang. Iedereen leert de basis. Daarna kies je jouw favoriete instrument(en) en specialiseer je je daarin.

Samen muziek maken: Je werkt samen in bands, leert meerstemmig zingen en maakt je eigen composities. Dit is niet alleen leerzaam, maar vooral ook heel leuk!

Optreden: Het praktijkgedeelte sluit je af met een spectaculair examenconcert. Hier sta jij op het podium en laat je zien wat je geleerd hebt.

Verdieping: Naast praktijk leer je ook muziektheorie en muziekgeschiedenis. Je ontdekt hoe muziek door de eeuwen heen is veranderd en wat je kunt leren van de grootmeesters. Dit theoretische deel sluit je af met het centraal examen.

Hoeveel uur per week krijg je muziek?

In de bovenbouw krijg je niet één, maar drie lessen per week. Genoeg tijd om je echt te verdiepen in muziek maken en beleven.

Dit is jouw kans! Muziek is geen gewoon vak: het is een ervaring die je meeneemt voor de rest van je leven. Of je nu de toekomst in muziekambachten, media of het onderwijs ziet, of gewoon wilt genieten van een vak waarin je mag schitteren, muziek biedt jou alle mogelijkheden.

Kies muziek en ontdek wat jij in huis hebt. Jouw talent verdient het podium! 🎤 🎸 🎹

BSM (Bewegen, Sport & Maatschappij)

Waar gaat het BSM over en waarom?

Wil je later werken in de sport of op een sportvereniging? Lijkt het vak (sport)fysiotherapie je wat? Wil je graag leiding geven aan groepen? Is een studie PABO, ALO, politie of bewegingswetenschappen iets voor jou? Of heb jij gewoon interesse voor de wereld van sport en bewegen? Dan is het vak Bewegen Sport en Maatschappij (BSM) iets voor jou!

Durf de uitdaging aan te gaan en beleef een leuk, sportief en gevarieerd vierde en vijfde jaar. Maak van je school je hobby en werk samen met de sportiefste sectie van het Wessel!

Wat moet je kunnen?

Je hoeft absoluut geen topsporter te zijn om mee te kunnen doen aan BSM! Vaak is dit zelfs niet eens een voordeel. Je moet redelijk mee kunnen doen met de gymlessen. Natuurlijk hoeft je niet alles te kunnen. Je docent weet vaak wel of je voldoende niveau hebt, dus wees niet bang om het te vragen. Interesse in de sport, je inzetten en willen leren regelen/organiseren en leiding geven is wel een vereiste.

Wat doe je bij BSM in de bovenbouw?

Natuurlijk vergroot je jouw sportvaardigheden. Er komen een aantal sporten aan bod die je al eens hebt gedaan en die worden moeilijker, maar er zullen ook nieuwe sporten aan bod komen. Je leert leiding te geven en les te geven aan kleine groepjes. Je weet wat bewegen doet met de gezondheid, hoe je dit gezond kan aanpakken, welke maatschappelijke functie sport heeft en hoe je een sportvereniging kunt runnen.

Een voorbeeld van een BSM-project

Je krijgt met een groep de opdracht om een grote sportdag te organiseren waarin verschillende sporten aan bod komen. Alles wat maar komt kijken bij de sportdag moet jouw groep verzorgen: wedstrijdschema's, poule- indelingen, materiaallijsten, uitslagenlijsten, brieven naar ouders etc.

Je maakt naar aanleiding van praktijk- en theorielessen een persoonlijk trainingsschema dat gericht is op een (fictief) doel (bijv. de 4 mijl).

Je maakt een schema met trainingen die je kunnen brengen naar een door jou gesteld doel (bijv. een bepaalde tijd)

Hoeveel uur per week?

In havo 4 heb je 4 uur in de week BSM en in havo 5 volg je 2 uur in de week BSM

AANTEKENINGEN

